

מפתח הפטרות

חלק א

21.....	בשערי פתחא דאפטרותא.
33.....	שמות רבותינו דתנו באפטרותא.
125.....	ברכות ההפטרות.
147.....	הפטרות בראשית.
183.....	הפטרות נח.
225.....	הפטרות לך לך.
255.....	הפטרות וירא.
307.....	הפטרות חיי שרה.
351.....	הפטרות תולדות.
411.....	הפטרות ויצא למנהג הספרדים.
443.....	הפטרות ויצא למנהג האשכנזים.
505.....	הפטרות וישלח.
539.....	הפטרות וישב.
573.....	הפטרות מקץ.
605.....	הפטרות ויגש.
619.....	הפטרות ויחי.

הפטרת שמות למנהג הספרדים + הפטרת פינחס כשהל אחר י"ז בתמוז + הפטרת מטות כשהיא נפרדת ממסעי	663
הפטרת שמות למנהג האשכנזים	699
הפטרת וארא	715
הפטרת בא	727
הפטרת בשלח	741
הפטרת יתרו	803
הפטרת משפטים	831
הפטרת תרומה	843
הפטרת תצוה	869
הפטרת כי תשא	883
הפטרת ויקהל למנהג הספרדים	935
הפטרת ויקהל למנהג האשכנזים + הפטרת פקודי למנהג הספרדים + הפטרת שבת ב' רחנוכה	949
הפטרת פקודי למנהג האשכנזים + יו"ט ב' סוכות לבני חו"ל	961
מפתח שמות רבותינו	987

ברכות ההפטרה

חידושים וביאורים
על ברכות ההפטרה

אֲשֶׁר
בָּחַר
בְּנָבִיאִים
טוֹבִים
וְרָצָה
בְּדַבְרֵיהֶם
הַנֶּאֱמָרִים
בְּאַמֶּת

ברכות ההפטרה

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת. ברוך אתה ה' הבורח בתורה ובמשה עבדו וב ישראל עמו ובנביאי האמת וצדק.

המפטיר בנביא מברך לפניו ברכה אחת - במסכת סופרים {פרק יג, הלכה ט} ובפרק ערבי פסחים {קד:} גבי, כל הברכות פותח בהם ב'ברוך'. כתבו גם התוספות: דלפני ההפטרה ברכה אחת. וקשה לי, על מנהגינו שאנו מברכים שתיים, וכן כתבם רבינו ז"ל בנוסח התפילות. ואם אמרנו ששתיהן כחדא חשיבי, צריך טעם למה נשתנית ברכה זו מכל ברכות שבעולם. ואפילו אם נאמר שהם שתי ברכות, מה טעם אין בשנית מלכות. ואם תאמר, מפני שהיא סמוכה לחבירתה, אם כן לא הווה ליה לפתוח בברוך.

ויש לומר: דכולה חדא ברכה היא, שבתחילה מברך - "אשר בחר בנביאים טובים" - כלומר, לאפוקי נביאי השקה. ומשום דאיכא מילי טובא בנביאים דהוו סיפור דברים, ומחזי דלית בהו קדושה, משום הכי קאמר - "ורצה בדבריהם הנאמרים באמת" - כלומר, כל דבריהם מרצון ודעת גבוה נכתבו, והם דברי אמת, לא כשאר דברי הימים של מלכים, שיש בהם שינויים הרבה. ואחר כך - ראו לחלוק כבוד לתורה ולמשה רבן של נביאים, והזכירם "הבורח בתורה ובמשה עבדו".

ולפי שלא יראה שמזכירין אותם אחר הנביאים, פתחו בה ב'ברוך' - לא לומר שהיא ברכה בפני עצמה, שאם כן היו חותמין בה בברוך ולא פותחים, כיון שהיא סמוכה לחבירתה.

ומפני שהזכיר התורה ומשה, חזר להזכיר "נביאי האמת והצדק" - להזכיר ממעלה למטה. אי נמי - דברישיא פתח בשבח דברי הנביאים בחלק הספוריי מהם, לומר שאפילו באותו חלק יש לנו לשבח לאשר בחר בהם, וכשבא להזכיר החלק הנבואי, הקדים התורה ומשה, שמשם נובע החלק הזה.

ודקדק לומר בחלק הזה "נביאי האמת והצדק", "האמת" - לאפוקי נביאי השקה, "והצדק" - לומר שדברי הנבואה שמתנבאים - הם דברים מצודקים ומזוקקים שבעתים. אי נמי - לנביאים קאי, שהם בעלי צדק ואינם מתגאים בנבואתם לעוות אדם רביבו. והוא דוגמת מאי דפתח "בנביאים טובים", ומכל מקום, אינה אלא ברכה אחת כדפירש רש"י.

הפטר בראשית

אֲשֶׁר
בָּחַר
בְּנָבִיאִים
טוֹבִים
וְרָצָה
בְּדַבְרֵיהֶם
הַנֹּאמְרִים
בְּאַמֶּת

הפטרת בראשית

הקשר לפרשה: מפטירין בישיעהו (מז-מנ) "כה אמר האל ה' בורא השמים", שהוא מעין הפרשה העוסקת בבריאת העולם (לגז סימן תס"ט).

תוכן ההפטרה: מעלת ישראל על הגויים. כל ביאתו של ישעיה לעולם היא כדי להחזיר את ישראל בתשובה ולהאיר את עיניהם, וכשיאירו עיניהם – יצאו מהגלות. וכל הפורענות שבאה על ישראל ועל הגויים, סבביבו, כדי שיראו ישראל ויקחו מוסר. ה' יושיע אותם מכל צרתם, כאשר הושיעם עד כה.

כֹּה־אָמַר הָאֵל | יְהוָה בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיהֶם רַקַּע הָאָרֶץ וְצִנְאֲצִיָּה נָתַן
נְשָׁמָה לָעָם עֲלִיהָ וְרוּחַ לְהִלָּכִים בָּהּ: אֲנִי יְהוָה קְרֹאמֶיךָ בְּצֶדֶק וְאַחֲזֶק
בְּיָדךָ וְאַצְרֶךָ וְאַתְּנֶנָּה לְכָרִית עִם לְאוֹר גּוֹיִם: לִפְקֹחַ עֵינַיִם עוֹרוֹת לְהוֹצִיא
מִמִּסְגָּר אֲסִיר מִבֵּית כָּלֹא יִשְׁבִּי חֹשֶׁךְ: אֲנִי יְהוָה הוּא שְׁמִי וְכִבְדִּי
לְאַחֵר לֹא־אֶתֶן וְתַהֲלֹתִי לַפְּסִילִים: הִרְאֵשְׁנוֹת הִנֵּה־בָאוּ וְחֻדְשׁוֹת אֲנִי
מִגִּיד בְּטָרִם תִּצְמַחְנָה אֲשֻׁמִּיעַ אֶתְכֶּם:

שִׁירֵי לִיהוָה שִׁיר חֲדָשׁ תַּהֲלֹתוֹ מִקֶּצֶה הָאָרֶץ יוֹרְדֵי הַיָּם וּמִלְאוּ אֵיִים
וַיִּשְׁבִּיחֶם: יִשְׂאוּ מִדְּבַר וְעָרְיוּ חֲצֵרִים תִּשָּׁב קָדֵר יִרְנֹו יִשְׁבִּי סִלַּע מִרְאֵשׁ
הָרִים יִצְחָנוּ: יִשְׁמְרוּ לִיהוָה כְּבוֹד וְתַהֲלֹתוֹ בְּאֵיִים יִגִּדוּ: יְהוָה כְּגִבּוֹר
יֵצֵא בְּאֵישׁ מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְאָה יִרְיַע אֶף־יִצְרִיחַ עַל־אֵיבָיו יִתְגַּבֵּר:
הַחֲשִׁיתִי מַעוֹלִם אַחֲרִישׁ אֶתְאַפֵּק בִּיּוֹלָדָה אֶפְעָה אֵשׁם וְאַשְׂאָף יָחַד:
אֲחִירִב הָרִים וְגִבְעוֹת וְכָל־עֲשָׂבָם אוֹכִישׁ וְשִׁמְתִּי נְהֵרוֹת לֵאֲיִים וְאִנְּמִים
אוֹכִישׁ: וְהוֹלֵכְתִּי עוֹרִים בְּדֶרֶךְ לֹא יֵדְעוּ בְּנִתִּיבוֹת לֹא־יֵדְעוּ אֲדִרִיכֶם
אֲשִׁים מִחֹשֶׁךְ לִפְנֵיהֶם לְאוֹר וּמַעֲקָשִׁים לְמִישׁוֹר אֶלֶּה הַדְּבָרִים עֲשִׂיתֶם
וְלֹא עֲזֹבְתֶימָם: נִסְגּוּ אַחוֹר יִבְשׁוּ בִשֶׁת הַבְּטָחִים בַּפֶּסֶל הָאֲמָרִים לְמַסְכָּה
אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ: הַחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעוֹרִים הִבִּיטוּ לְרָאוֹת: מִי עוֹר כִּי
אִם־עֲבָדִי וְחָרַשׁ כְּמִלְאָכִי אֲשַׁלַּח מִי עוֹר כְּמִשְׁלָם וְעוֹר כְּעֶבֶד וְהוּא:
רְאוֹת רַבּוֹת וְלֹא תִשְׁמַר פִּקּוּחַ אֲזֵנִים וְלֹא יִשְׁמַע: יְהוָה חֲפֵץ לְמַעַן
צַדִּיק יִגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר:

כאן מסיימים הספרדים

והוא עס־בזו ושסוי הפח בחורים כלם וכבתי כלאים החבאו היו לבו
ואין מציל משסה ואין־אמר השב: מי ככם יאזין זאת יקשב וישמע
לאחר: מי־נתן למשסה יעקב וישראל לבזים הלוא יהוה זו חטאנו
לו ולא־אבו בדרביו הלוד ולא שמעו בתורתו: וישפך עליו חמה
אפו ועזו מלחמה ותלהטו מסביב ולא ידע ותבער־בו ולא־ישים
על־לב: ועתה כה־אמר יהוה בראך יעקב ויצרך ישראל אל־תירא כי
גאלתיך קראתי בשמך לי־אתה: כי־תעבר במים אתך־אני ובנהרות
לא ישטפוך כי־תלך במו־אש לא תכה ולהבה לא תבער־ך: כי
אני יהוה אלהיך קדוש ישראל מושיעך נתתי כפרך מצרים כוש
וסבא תחתיך: מאשר יקרת בעיני נבדדת ואני אהבתיך ואתן אדם
תחתך ולא־מים תחת נפשך: אל־תירא כי אתך־אני ממזרח אביא
זרעך וממערב אקבצך: אמר לצפון תני ולתימן אל־תכלאי הביאי
בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ: כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו
יצרתיו אף־עשיתיו: הוציא עס־עור ועינים יש וחרשים ואזנים למו:
כל־הגוים נקבצו יחדו ויאספו לא־מים מי בהם יגיד זאת וראשנות
ישמענו יתנו עדיהם ויצדקו וישמעו ויאמרו אמת: אתם עדי נאם־
יהוה ועבדי אשר בחרתי למען תדעו ותאמינו לי ותבינו כי־אני הוא
לפני לא־נוצר אל ואחרי לא יהיה:

כה אמר האל ה' בורא השמים ונטיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה
לעם עליה ורוח להלכים בה, אני ה' קראתיך בצדק ואחזק בידך ואצדך
ואתנך דברית עם לאור גוים.

הנה יש לבאר הכוונה על פי מה שכתבתי בסיום התורה שנה זו {בחיבור הקודם
לזה}, על הפסוק {א, א} "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", דמה
שברא הקב"ה השמים ואחר כך הארץ הוי לכבוד האדם, שלא יהיה להם בושה
כשיראו פרנסי הדור יורדים מטה מטה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה {בבא
בתרא עה} ד'פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה, הזקנים שבדור אמרו אוי
לה לאותה בושה' וכו'. ויתלו חיסרון פרנס הדור בהדור כי הם גרועים, ופרנס
לפי הדור.

ולכך כדי שלא לביישם, ועל דרך שאמרו חכמינו זכרונם לברכה {זבחים
ע} שלא חילק הכתוב בין חטאת לעולה וכו', כן עשה בבריאת הארץ, שברא
השמים תחילה ואחר כך הארץ, להראות דטבע הבריאה כן להיות חסר והולך,
יעוין שם. וזהו שנאמר כאן, דהנה אם יאמר אדם לחברו איזה נחת רוח לו,
ישיב לו דהוי כאילו נתת בי חיות ונשמה. וכן אמר כאן על דרך המליצה "כה
אמר ה' בורא השמים ונטיהם" תחילה, ואחר כך "רוקע הארץ וצאצאיה", בזה
הוי כ"נותן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה", שלא יהיה להם בושה מירידת
הדורות, ואתי שפיר.

או יש לבאר הכוונה יותר, ויובן מה דסיים **"אני ה' קראתיך בצדק"**, ובצירוף יתבאר בעזרת השם יתברך סיום התורה, לנעוץ סוף התורה לתחילתה לכבוד התורה. דהנה מה שאמר הכתוב {דברים לה, יב} **"ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל"**, ומה הוי המורא הגדול, יש לפרש כך. דהנה אמרו חכמינו זכרונם לברכה {ברכות לג: על הפסוק דברים י, יב} בפסוק **"מה ה' אליך שואל מעמך כי אם ליראה"**, דאטו יראה מילתא זוטרתא היא, ומשני אין לגבי משה וכו'.

והנה מורא זה עשה משה לפני ישראל, כי אם היה יראה ענין קשה וגדול, לא היו יראים, כי אמרו שהיה להם התנצלות שלא יכלו לקיים הענין הקשה כזה, אך אם יראה מילתא זוטרתא היא, לכך יראים אם אין מקיימין את התורה, כי אין להם התנצלות.

והדבר מבואר בדברי חכמינו זכרונם לברכה במסכת סוכה {נב} דלעתיד לבוא להרשעים יהיה נדמה להם כחוט השערה, והיו הרשעים בוכין, איך לא יכולנו לכבוש דבר קטן כזה. הרי דאם היה נדמה להם כהר - לא היו בוכין כל כך, רק כיון דנדמה להם כחוט השערה - לכך יבכו.

והנה ענין זה ממש מבואר בתורה, כי על ידי מה שאמר משה רבינו דיראה הוי מילתא זוטרתא, לכך עשה בזה מורא לעיני כל ישראל. אך להבין הענין איך עשה משה רבינו לדבר קל. וכבר נתקשו בזה הכל. אך הענין הוא דהנה התורה נקראת **"ראשית"**, ולמה נקראת ראשית. ובפרט מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה {ויקרא רבה לו, ד, על הפסוק בראשית א, א} **"בראשית ברא אלהים"** וכו', **"בשביל התורה שנקראת ראשית"**, ולמה רמז דווקא בתואר זה התורה.

אך הנה אמרו חכמינו ז"ל {שבת קד} **"הבא ליטרה מסייעין אותו"**, ואמרו עוד {סוכה נב} **"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ולולי שהקב"ה עוזרו אינו יכול לו"** וכו'. ולפי זה גמר המצוות והתורה אינו של האדם, ואינו בידו, רק ביד ה', ושלו יתברך הוא, רק ההתחלה הוי של האדם, כמו שאמרו **"הבא ליטרה מסייעין לו"**, משמע דעל כל פנים האדם צריך להתחיל בתחילה. ואם כן ראשית המעשה הוי של האדם, וגמר המעשה הוי שלו יתברך, ולכך נקראת התורה ראשית, דהראשית הוי של האדם והגמר שלו יתברך.

והנה אם נאמר דההתחלה עיקר, שפיר הוי מעשה התורה נקרא של האדם, אך אם נאמר דהגמר עיקר, הוי מעשה התורה שלו יתברך. והנה, אם נאמר דההתחלה עיקר, והוי המעשה של האדם, שפיר היה כדאי להיות נברא העולם עבור קיום התורה, אבל אם הגמר עיקר, והוי המעשה שלו יתברך, לא הוי כדאי להיות נברא העולם, דלמעשיו יתברך אין צריך העולם.

והנה לרמז דההתחלה עיקר, ברא הקב"ה תחילה השמים ואחר כך הארץ, והרי השמים חשובין מן הארץ. בעל כרחך ההתחלה עיקר, והוי זה עדות דהתורה נחשב של האדם, דבתר הראשית אזלינן, וכדאי להיות נברא העולם. וזהו שאמר הכתוב **"בראשית"** - **"בשביל התורה שנקראת ראשית"**, **"ברא אלהים את השמים"** תחילה, ואחר כך **"ואת הארץ"**, ולכך נברא העולם, דבתר הראשית אזלינן.

והנה, לכך היה בעיני משה רבינו יראה מילתא זוטרתא, שהיה עניו מאוד, שהיה אומר שכל מעשיו היו שלו יתברך, ושלו אינו רק המחשבה, דחושב להיות צדיק, ואם כן מחשב נקל לכל אדם להיות חפץ להיות ירא שמים. וזהו שאמרה התורה "לכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל", ואמר דיראה מילתא זוטרתא היא, והטעם דאמר כן, היינו מכח ד"בראשית ברא ה' את השמים", בשביל התורה שנקרא ראשית, לרמז כי ההתחלה עיקר, ואם אין הקב"ה רוצה רק ההתחלה, זה נקל ביד כל אדם לעשות כן, ואתי שפיר בעזרת השם יתברך.

והנה בזה נבין דברי התורה, כי הנה מה שנברא האדם אף דמתחילה נמי היה באוצר החיים, כתבו הראשונים דהוי כדי שלא לאכול נהמא דכיסופא. אך לכאורה עדיין הוי נהמא דכיסופא, דכיון דיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ולולי שהקב"ה עוזרו אינו יכול לו, אם כן הוי הגמור של הקב"ה, אם כן עדיין אין מגיע שכר מן הדין, רק מצד החסד, אם כן גם עתה הוי נהמא דכיסופא, ואם כן למה נברא. אך זה אם נלך בתר הגמור, הוי כולו של הקב"ה. אבל אם נלך בתר התחלה, הוי הכל של האדם, ואם כן, מגיע לו שכר מן הדין ולא הוי נהמא דכיסופא. והוכחה על כך דהתחלה עיקר, ממה שברא הקב"ה תחילה השמים ואחר כך הארץ, כנזכר לעיל.

וזהו שאמר הנביא "כה אמר ה' בורא השמים ונוטיהם" תחילה, ואחר כך "רוקע הארץ וצאצאיה", בזה "נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה", בזה מחיה אותם. ואין להם להצטער על הבריאה, "כי אני ה' קראתיך בצדק", לבוא לעולם הזה, כדי שלא להיות נהמא דכיסופא, ואתי שפיר בעזרת השם יתברך.

הגה"ק רבי שלמה קלוגר

מופת הדור, ספרא רבא בכל מקצועות התורה, גאון גאונים, מעמודי ההוראה, שר התורה, רשכבה"ג, איש האלוקים, המאור הגדול לממשלת התורה, ראב"ד ומגיד משרים בק"ק בראדי • חכמת התורה, שמע שלמה, בראשית, עמוד תקצח-תקצט

בִּוְרָא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיָּהֶם... נָתַן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ וְרוּחַ לְהֹלְכִים בָּהּ.

הענין בזה שהשם יתברך נוטה את השמים לפי מעשי התחתונים. זהו "בורא השמים ונוטיהם", על פי מעשה הארץ וצאצאיה. ומהיכן יש כח לבני אדם שסדר השמים ישנתה על ידי מעשיהם. זה הכח בא מהנשמה שהיא חלק אלוה ממעל, לכן תוכל למשול על הנהגת סדר השמים. וזהו "נותן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה".

הגה"צ רבי אליהו לרמאן

אדמו"ר, בנש"ק, רב מופלג, גאון מפורסם, כיהן כאב"ד ורב בק"ק ויסקוט, יומם ולילה שקד על התורה ונדע בבקיאותו בנגלה ובנסתר, התפרסם כפועל ישועות ורבים נהרו אליו, הסתופף בצל הרה"ק מקאצק זצוק"ל • אזור אליהו, עמוד יב

כֹּה אָמַר הָאֵל ה' בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיהֶם רִקְעַת הָאָרֶץ וְצִאצְאֶיהָ נָתַן וְשִׁמְרָה
לְעַם עֲלִיהָ וְרוּחַ לְהוֹלִכֵם בָּהּ. אֲנִי ה' קָרָאתִיךָ בְּצֶדֶק וְאַחֲזִיק בְּיָדְךָ וְאַצְרֶךְ
וְאַתְּנֶךָ לְכִבְרִית עִם לְאוּרֵי גִּוִּים.

עוד לתת טעם לחיבה זו יתירה שאוהב לישראל ונושא להם פנים משאר האומות, כי אין בזה שום עול בחוקו יתברך, כי כמו שהוא בכוחו הבלתי בעל תכלית, ברא כל אלו הדברים במדרגות מתחלפות, עליונים למעלה ותחתונים למטה, מהם רוחניים מופשטים מחומר, ומהם גופים חיים וקיימים באש, כמו השמים והכוכבים, ומהם הווים ונפסדים, ועם כל זה אין מקום לאחד מהם להתרעם ולומר מדוע ככה נבראתי ממדרגה פחותה, ולא לייחס לאות אל הבורא, יען כי כל אחד ואחד מהנבראים קיבל הצורה היותר נאותה כפי חומרו וכפי צורך הבריאה בכלל.

וזהו שאמר **"האל ה'"**, שהוא בעל היכולת, **"בורא השמים ונוטיהם"**, שהם הגלגלים ומניעיהם, **"דוקע הארץ וצאצאיה"**, שהם הדומם והצומח, **"נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה"**, שהם בעלי הנפש החיונית והמשכלת, וכל אחד מהם קיבל הצורה היותר שלימה שהיה אפשר לו לקבל, ואין עול לאחד מהם, כן כשבחר ה' בישראל וקרא אותם, היה **"בצדק"**, בהיות הם הסגולה שבבני אדם, והיותר מוכנים לקבל הצורה האלוקית, ועל כן 'החזיק בידם', בתת להם תורה ומצוות ובשבילם יתקיים העולם, ועל ידם תושלם הכוונה להאיר ולהודיע האמת אל כל הגויים.

הגה"ק רבי שלמה ממריני

החכם הכולל, האלוף במידות, מזכה את הכלל, נאה דורש ונאה מקיים, מחכמי פאדווה שבאיטליה • תיקון עולם, עמוד קז-קח

אֲנִי ה' הוּא שְׁמִי וּבְכוּדִי לְאַחַר לֹא אֶתֵּן וְתִהְיֶה לִי לְפָסִילִים.

יש להקשות מהו **"לאחר לא אתן"**, ודי שיאמר בסוף **"ותהלתי לפסילים לא אתן"**, דלפי פשוטו **"לא אתן"**, נדרשת לכאן ולכאן, וחזק מפשוטו מהו **"לאחר לא אתן"**? ואולי יתפרש על פי מה שאמרו 'בעלי התוספות' על פסוק {שמות יב:} **"...ונכחו תחנונו על הים"**, וזה לשונם: 'תימא להרב רבי יהודה, היאך אמר לו שיחנו על הים לפני בעל צפון, והא אמרינן {סנהדרין סג:} 'אסור לאדם לומר לחבירו המתן לי בצד עבודה זרה פלונית', וצריך עיון.

ולי נראה, דדווקא לאדם אסור לומר המתן לי בצד עבודה זרה פלונית, אבל להקב"ה לא, שהרי מצינו שהקב"ה יושב ודן את כל העולם אפילו בשבת, ואפילו בראש השנה ויום הכפורים, אף על פי שלישדאל אסור.

ועוד נראה לי, דעדיין לא ניתנה התורה - אין לחוש, אף על פי שכבר כתובה היא ומונחת לפני הקב"ה, עד כאן לשונם.

אם כן, לפי זה אתי שפיר אם יקשה לך אדם: למה אמר להם שיחנו על פני הים לפני בעל צפון, והא קיימא לן 'אסור לאדם' וכו', כקושיית הרב ז"ל, תירץ ברמז בפסוק זה: **"אני ה' הוא שמי"** - ושאיני אדם, כתירוצ' 'בעלי התוספות'. והראיה - **"וכבודי"** - שאני דן בראש השנה ויום הכפורים ובשבת, **"לאחר לא אתן"** - שיהיה דן גם הוא בשבת ויום הכפורים.

ועוד רמז: **"ותהלתי לפסילים"** - תירוצ' אחרון שתירצו, שעדיין לא ניתנה התורה, ואינו ניכר לבני עולם, יש שעובדים ברוך הוא וברוך שמו, ויש שעובדים לפסילים, והיינו **"ותהלתי"** - דווקא לי **"ולא לפסילים"**, שעדיין איני ניכר, ודו"ק והבן.

הגה"צ רבי דוד סויסה

חסידא קדישא ופרישא, המלוכ"ן, מחכמי מראקש שבמרוקו, המית עצמו באוהלה של תורה, לימים התיישב בחצור הגלילית, נהג בפשטות ובענווה, עסק בחכמת הקבלה, דרשן מופלא + מתוק מדבש, עמוד קסא

אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים.

בהיותי בעיר פאס ראיתי בספר 'פיוטים ופזמונים', פזמון למורינו הרב יצחק אבן גיאת זיע"א, מתחיל: 'סוד הסוד וסוד היסוד' וכו', ובסוף הבית הראשון אמר 'שמו עצמו ועצמו שמו' וכו'. ונראה לומר שהוא מה שאמר הנביא כאן, **"אני ה' הוא שמי"**, כי הוא יתברך נעלם מצד מהותו, ונודע רק בשמו ה' אחד שהוא מהווה הכל ואדון הכל.

ואמר "וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לא אתן לפסילים", כי **"לא אתן"** שבמקרא מושכים עצמם ואחרים עימם. ופירוש המקרא לדעתי, כי כל שמותיו יתברך משתמשים בהם לחול גם כן, כמו 'אלוהים', נקראו בו המלאכים, כמו שכתבו המפרשים על הפסוק {תהילים ח, ה} "ותחסרהו מעט מאלהים", שהם המלאכים, וכן {שם פב, ה} "אני אמרתי אלהים אתם" וכו'.

גם השרים הגדולים, כמו שנאמר {בראשית ג, ה} "ויראו בני האלהים את בנות האדם" וכו', וכמו שכתב רש"י ז"ל שם. וכן {שמות ג, א} "נתתיך אלהים לפרעה".

גם הדיינים נקראו בשם 'אלוהים', דכתיב {שם כב, כז} "אלהים לא תקלל". ולהבדיל, עבודה זרה נקראת 'אלוהים אחרים', על פי דעת עובדיה שחושבים שיש בה צד אלהות ח"ו. וכן כל הכינויים משתמשים בהם בין אדם לחבירו חנון ורחום וכו', אבל שם הויה ברוך הוא מעולם לא יצא לחולין, רק הוא קדש קדשים לשם לבדו ברוך הוא וברוך שמו, והוא נתן בלב כל יושבי תבל שלא ישתמשו בו לחולין, כי אין מהווה שום דבר בלעדו חלילה.

וזה שאמר הכתוב **"וכבודי לאחר לא אתן"**, לא למלאכים ולא לשרים ולא לשופטים, **"ותהלתי"**, שאני מתהלל בשמי שאני המהווה הכל, **"לא אתן לפסילים"**, להתהלל בו ח"ו. וזה פירוש השבח 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', שהוא שם הויה ברוך הוא, שהוא שם כבוד מלכותו - המיוחד לו לבדו.

וזה גם כן מה שאמר הכתוב {לקמן פסוק יב} **"ישימו לה' כבוד ותהלתו באיים יגידו"**, דהיינו תהילתו של שם הויה ברוך הוא, בכל איי הים יגידו, שהוא לבדו מהווה הכל, ואם כן אין נאה שם זה אלא לו לבדו דווקא. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה בשבח המקום, 'שמך נאה לך ואתה נאה לשמך', כן נראה לעניות דעתי.

הגאון רבי חיים משאש

חסידא קדישא, חריף ובקי בכל חדרי תורה, שמו נודע למשגב, רבים השיב מעוון, קיבץ פעלים לתורה, הרביץ תורה בעיר מקנאס, הרבה מגדולי חכמי ודייני הדור היו תלמידיו • נשמת חיים, עמוד צה

אני ה' הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים.

מושך עצמו ואחר עמו, ורוצה לומר 'ולא תהילתי לפסילים', שהם מערכות השמים, כי אף על פי שהם גופים נוראים, מכל מקום הם משתנים, ומהם ניכר הבורא אותם וגדולתו, כי הם מחדשים ברצונו בכל יום מעשה בראשית.

הגה"צ רבי שלמה אוהב

רב הכולל, חסיד ומקובל, מגיד מישרים, היה רב בק"ק ראגוז שבאיטליה • שמן הטוב, עמוד תו

הראשונות הנה כאו וחדשות אני מגיד במרם תצמחנה אשמיץ אתכם.
שירו לה' שיר חדש.

נראה לפרש בס"ד, על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל {שמות רבה פרשה כג סימן יא}, כי ביציאת מצרים אמרו 'שירה' לשון נקבה, מפני שלא היתה גאולה שלימה. ודומה שמחת ישראל בה בשמחת הנקבה בלידתה בן זכה, כי אף על פי שהיא שמחה, עם כל זה אליה וקוץ בה, כי היא מצטערת הרבה בעיבוד ולידה וגידול בנים. כן אותה הגאולה לא היתה שמחתם שלימה, כי הרגישו שעתידין לגלות אחר כך. מה שאין כן גאולה העתידה להיות במהרה בימינו אמן, תהיה שלימה שאין אחריה שעבוד עוד, לכן יאמרו 'שיר חדש' לשון זכה, כי האיש שמחתו שלימה, בלתי תערובת צרה וצוקה.

גם מן קול המבשר לעתיד, יהיה לישראל נחמה גדולה על הגלות, כי ידעו שלא יגלו עוד. והיינו משל למלך שכעס על בנו, ושלחו לעיר אחרת רחוקה שיהיה מוסגר שם ימים רבים, ורק היטיב חסדו עימו שכל שנה ושנה ישלח שר אחד משריו, ויביאו מאותה העיר לעיר המלוכה של אביו חודש אחד בשנה, ומחזירו אחר כך לעיר מקלטו ומאסרו. ולא בירד לו חודש ידוע, אלא כל שנה כפי מה שיעלה בלב המלך על איזה חודש, בו ישלח את השד להביאו, ככה דרכו.

ויהי היום בשנה אחת שלח המלך שר אחד אצל בנו לבשרו שבחודש פלוני של זו השנה יביאו אצלו, ואחר כך שלח את השד אשר יביאו כנהוג. וכראות הבן את החידוש הזה באותה שנה, ששלח לו המלך שר פרטי על הבשורה דווקא,

מה שאין דרכו בכך, שמח בלבבו ואמר ודאי הליכתי בשנה זו אצל אבי לעיר המלוכה לא תהיה כראשונות, שהיה מחזיר אותי אחר כך, אלא תהיה ביאתי אצלו בשנה זו ביאה שלימה שאין אחריה עוד גלות. לכן בעבור גודל הטובה שעשה לי בשנה זו, שלח מבשר פרטי על זאת.

וכן הנמשל, אפילו ביציאת מצרים לא שלח שליח מבשר של הגאולה בפני עצמו, אלא משה רבינו עליו השלום שהיה הוא הגואל, בבואו לגאלם בשרם. וכן בשאר גלויות לא היה שולח בשורה מקודם. ולכן כאשר ישלח מבשר פרטי על הגאולה לבשרנו, יהיה נחמה גדולה לישראל, כי יאמרו למה שלח לנו מבשר פרטי על גאולה זאת, אלא ודאי שניא דא משאר גאולות שזו אין אחריה שעבוד.

וזה שנאמר **"הראשונות הנה באו"**, רוצה לומר אף על פי שאמרתי "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" {מכה ג, טו}, אין הכוונה שאותם מכות שהבאתם במצרים אביא עליהם, כי אין זה חידוש נפלא, כי כל אלו משבחים להקב"ה בהם. אך הכוונה "כימי צאתך מארץ מצרים", שראיתם הניסים בעיניכם, כן אראה אתכם בעיניכם את הניסים האלה. וזה שנאמר **"הראשונות כבר באו"**, ואין לכם חידוש כל כך בספירתם, אך **"חדשות אני מגיד"**, אשר לא ראיתם ולא שמעתם.

הגה"ק רבי יוסף חיים מכבל

רשכבה"ג, המאור הגדול, המפורסם בכל קצוי תבל, שר התורה וההוראה, מגדולי הפוסקים האחרונים, גאון הגאונים, המקובל האלהי, ראש גולת אריאל, מור החכמה • ברכת חיים, הפטרת בראשית

ישימו לה' כבוד ותהלתי באיים יגידו.

אפשר לפרש על פי מה שכתב הרב 'עטרת צבי' ז"ל דרוש חמישי, פירוש הפסוק {דברים ג, ה - ו} "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" וגו', "ושננתם לבניך" וגו', כי הבחינה לדעת שהאדם אוהב השם יתברך באמת, הוא כאשר ישנן דברי תורה לבניו, כי אם באמת אינו אוהב השם יתברך ותורתו רק מסורתית, לא היה מלמד אותה לבניו, יעוין שם באורך.

וזהו רמז הפסוק {ישעיה מב, יב} **"ישימו לה' כבוד"**, רוצה לומר עם ישראל עושים ומקיימים דברים לכבודו יתברך, אך לא ייוודע שזה עושים מתוך אהבת ה' באמת, רק כאשר **"תהלתי באיים יגידו"**, דהיינו לאחרים, שזה מורה על אהבתם להשם יתברך. ויש לרמוז כי תיבת "כבוד", גימטריא ל"ב, לומר כדי לדעת מה שיש בתוך לב האדם, באהבתו להשם יתברך, הוא כאשר **"תהלתי באיים יגידו"**, וכמבואר.

הגאון רבי רפאל כדיר צבאן

גאון מפורסם, סיני ועוקר הרים, המאור הגדול, גברא דבא, מבצר עוז ומגדול, כיהן כרבה של העיר תיבות • נפש חיה, חלק ב

מִפְתַּח שִׁמוֹת רַבָּנִים

רשימת אינדקס לשמות מרנן ורצנן גדולי ישראל,
אדירי התורה והוראה, שמחורחם, משנתם והנחם
צכרך זה

• מסודרים לפי סדר א-3 •

חלק א

אֲשֶׁר
בָּחַר
בְּנָבִיאִים
טוֹבִים
וְרָצָה
בְּדַבְרֵיהֶם
הַנֹּאמְרִים
בְּאַמֶּת

מפתח שמות רבתי

חלק א

אינדקס

הגה"ק רבי אבא אלכאזר.....	823
הגאון רבי אביגדור הלוי נבנצל.....	290, 346, 375, 501, 596, 652, 723, 760, 836, 891, 923
הגאון רבי אברהם איתאל גורביץ.....	853
הגאון רבי אברהם אמיגו.....	185
הגאון רבי אברהם אנג'ל.....	335, 599
הגה"ק רבי אברהם בורנשטיין.....	707
הגאון רבי אברהם ביק.....	219
הגאון רבי אברהם ברוד מני.....	174, 294, 484, 942, 944
הגה"ק רבי אברהם דוד ווארמן.....	377, 429, 532, 554, 711
הגה"ק רבי אברהם דוד ווארמן.....	701
הגאון רבי אברהם דיין.....	384, 687
הגאון רבי אברהם הכהן יצחקי.....	219, 274, 335, 518, 610
הרה"ג רבי אברהם הלוי פטאל.....	865, 897, 965
הרה"ק רבי אברהם זרח אריה יהודה ליבוש היילפרין.....	272, 337, 363, 435, 629
הרה"ק רבי אברהם חיים ראטה.....	472
הגה"ק רבי אברהם חיים שור.....	330, 807
הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא.....	919
הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק.....	487
הגאון רבי אברהם יצחק סורוצקין.....	270, 377, 731, 751, 794, 861, 885, 957, 969
הגה"ק רבי אברהם ישכר בער לייכטאג.....	762
הגה"ק רבי אברהם לייכטאג וואסרמאנן.....	649, 682